

10. Bagalej, D. I. (1893–1898). Opyt istorii Har'kovskogo universiteta (po neizdannym materialam). Vol. 1 (1802–1815 gg.). Kharkiv: Tip. i litogr. Zil'berberga, 1204.

11. Gumenjuk, A. I. (1969). Ukraïns'ki narodni tanci. Kyiv: Nauk. dumka, 615.

12. Krasyl'nykova, O. V. (1999). Istorija ukrai'ns'kogo teatru NN storichhja. Kyiv: Lybid', 204.

13. Stanishevs'kyj, Ju. O. (1986). Baletnyj teatr Radjans'koi' Ukraïny 1925–1985. Kyiv: Muzychna Ukraïna, 236.

14. Studencheskij hor (1882). Kievskij telegraf, 234, 5.

15. Koncert i tanceval'nyj večer v pol'zu Obshhestva vzaimnogo vspomozhenija prikazchikov (1888). JuK, 4.

Дата надходження рукопису 21.09.2015

Суласва Наталія Вікторівна, доктор педагогічних наук, доцент, кафедра музики, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000

E-mail: sula_polt@ukr.net

УДК 371.134+378.041

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.51935

АВТОРСЬКА СПРОМОЖНІСТЬ У ТВОРЧО-ВИКОНАВСЬКІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

© Т. Б. Стратан-Артишкова

Досліджено теоретичні, методологічні і методичні засади творчо-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва в системі вищої педагогічної освіти. Сформульовано визначення поняття «авторська спроможність» майбутнього вчителя музичного мистецтва. Обґрунтовано значення творчо-виконавської підготовки майбутніх фахівців, схарактеризовано методичну систему вдосконалення творчо-виконавської підготовки, що ґрунтується на впровадженні інноваційної технології композиторсько-виконавської діяльності й спрямовується на формування авторської спроможності майбутнього фахівця

Ключові слова: творчо-виконавська підготовка, духовний розвиток, композиторсько-виконавська діяльність, авторська спроможність

Theoretical and methodological foundations of creative and performing training of the future music teachers in higher education teaching system are investigated. The notion of "author's ability" of the future music teacher is formulated. It is proved a value of creative and performing training of future professionals. It is determined a methodical system of creative and performing training based on the introduction of innovative technology of composer-performer activities aimed at forming the author's ability of future professionals

Keywords: creative and performing training, spiritual development, composer-performer activity, author's ability

1. Вступ

Процеси модернізації та глобалізації, що охопили всі сфери цивілізаційного простору, перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства, динамічні інтеграційні соціально-економічні процеси вимагають розв'язання актуальних завдань, зумовлених об'єктивною потребою суспільства у конкурентоспроможних фахівцях, здатних демонструвати високий рівень професіоналізму, освіченості й культури, визначити способи особистісного розвитку й саморозвитку. У зв'язку з цим перед національною системою освіти постали важливі завдання: підготовка свідомої національної інтелігенції, оновлення та збагачення інтелектуального генофонду нації, виховання її духовної еліти, примноження культурного потенціалу, що має забезпечити високу ефективність діяльності майбутніх фахівців як провідників високої художньої культури, творців, активних учасників освітньо-культурного процесу. Ці завдання покликана виконати вища педагогічна освіта шляхом підготовки учителів, здатних спрямовувати духовний розвиток підростаючого покоління у творче русло, формувати

здатність творити за законами краси, що відповідає потребам сьогодення і майбутнього. З огляду на такі завдання постала потреба реконструкції змісту професійної підготовки майбутніх фахівців, інтенсивного впровадження в практику навчання і виховання інноваційних методик, технологій і підходів, спрямованих на активізацію суб'єктних можливостей кожного майбутнього вчителя, розвиток його культури мислення і почуттів, творчої індивідуальності і духовності.

2. Постановка проблеми та аналіз наукової літератури

Сучасними вітчизняними науковцями, педагогами-практиками зроблено значний внесок у теорію та практику професійної освіти. Наукові засади формування творчої особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва обґрунтовуються в наукових працях А. Авдієвського, А. Болгарського, Б. Бриліна, Г. Ніколаї, Н. Гуральник, О. Михайличенка, О. Олексюк, В. Орлова, О. Отич, Г. Падалки, Т. Пляченко, А. Растригіної, О. Ростовського, О. Рудницької, В. Черкасова та ін.

Особливості впровадження інноваційних методик у навчальний процес вищої педагогічної освіти розкриваються в наукових дослідженнях [1–4] у різних аспектах: інструментально-виконавському, вокально-хоровому, музично-теоретичному.

Значення поліхудожньої підготовки майбутнього вчителя як одного з пріоритетних напрямків сучасної педагогічної освіти розкривається в працях О. Бузової, С. Коновець, Л. Левчук, Л. Масол, Н. Миропольської, Т. Рейзенкінд, С. Соломахи, Г. Сотської, О. Шевнюк, Г. Шевченко, О. Щолокової та ін.

Водночас аналіз науково-педагогічних джерел засвідчує відсутність фундаментальних досліджень, у яких було би обґрунтовано теоретичні і методичні основи творчо-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва в системі вищої педагогічної освіти, зокрема їхнього теоретико-концептуального супроводу, оновлення змісту професійної підготовки, спрямування змістово-процесуальних характеристик та перенесення акцентів вивчення фахових предметів з традиційно-предметної спрямованості на творчий розвиток і саморозвиток майбутніх учителів музичного мистецтва.

Окреслені аспекти проблеми творчо-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва характеризують її актуальність у вітчизняних соціокультурних та педагогічних реаліях, обумовлюють необхідність дослідження зазначеної проблеми у цьому напрямку.

Мета проведеного дослідження полягає в обґрунтуванні методологічних, теоретичних та методичних засад творчо-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, розробленні та експериментальній перевірці методичної системи удосконалення творчо-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Відповідно до мети визначено такі задачі: схарактеризувати концептуальні основи композиторсько-виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва; розробити методичну систему вдосконалення творчо-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, що містить технологію композиторсько-виконавської діяльності.

3. Формування авторської спроможності майбутнього вчителя музичного мистецтва

Розкривається значення композиторсько-виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, яка набуває інноваційного характеру в змісті творчо-виконавської підготовки майбутнього фахівця, оскільки ґрунтується не тільки на здатності адекватно сприймати, виконувати й інтерпретувати музичні твори (інструментальні, вокальні, хорові), а й спроможності оприлюднювати власні твори, залучати до співтворчості іншого, спрямовувати композиторсько-виконавську діяльність у педагогічне русло, що у підсумку дає змогу схарактеризувати майбутнього вчителя музичного мистецтва як цілісну особистість, здатну до самовираження й самореалізації в різних сферах освітньо-культурного простору.

Основною метою сучасної освіти є становлення духовних рис особистості. Освіта має забезпечити

кожному, хто навчається, широкі можливості для здобуття знань про людину, суспільство, формування наукової картини світу як основи світогляду, досвіду суспільних і особистісних відносин, комунікативної і творчої діяльності, що відкриває простір для розвитку індивідуальних здібностей особистості, забезпечує її підготовку до активної участі у житті країни.

Мета сучасної вищої освіти, наголошує український вчений І. Зязюн – «людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонізація її відносин з собою, та іншими людьми, зі світом. Тому знайти, підтримати людину в людині, закласти в ній механізм самореалізації особистості [5], відродити духовність в освіті – це та першооснова, на якій тільки й можлива її подальша розбудова. Шлях до цього – гуманізація освіти, суть якої в забезпеченні ґрунтового загальнокультурного розвитку, формування гармонійної, цілісної особистості; така освіта є передумовою і суттєвим чинником професійного становлення і самореалізації людини [6] і потребує насамперед від педагога переорієнтації свідомості на гуманістичні цінності, зростання ролі духовності, адекватної характеру його професійної діяльності, оскільки вчитель як суб'єкт педагогічного процесу є головною діючою особою будь-яких перетворень у системі освіти.

Близьким до поняття «духовність» є поняття «духовні цінності», що трактуються як «витвори людського духу, зафіксовані в здобутках науки, мистецтва, моралі, культури [7], як властивості душі, коли морально-інтелектуальні інтереси превалюють над матеріальними, побутовими й виявляються в прагненні людини сіяти розумне, добре, вічне, творити прекрасне.

Духовна культура викладача мистецьких дисциплін, зазначає Г. Падалка, – це особистісно-професійне утворення, сутністю якого виступає здатність до усвідомлення й творення мистецтва з позицій гуманізму, а також поширення цього підходу в учнівському середовищі [8]. підкреслюючи, у такий спосіб, значущість *авторства* як сутнісно-змістового компонента професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, цінностей людства як універсальних у розвитку духовної культури особистості.

Все велике і священне, зазначає Е. Льєнков, походить із середини – від серцевого споглядання, з глибини – від любові, таємної духовності інстинкту, від волі, від розуму, від чистоти уяви [9]. Ці якості формуються через мистецтво. Творча глибина мистецьких творів, зазначає О. Рудницька, криється в здатності осмислювати людський досвід на такому рівні, на якому він водночас виявляється і як універсальна загальність, і як неповторна індивідуальність, завдяки чому стає можливим залучити до світу художньої реальності кожену людину. Під впливом художніх образів безпосередні почуття переходять в естетичні, духовні, етичні уявлення суб'єкта як ціннісний акт осягнення світу та самопізнання власної індивідуальної сутності [10].

Як своєрідна «філософія серця», що поєднує мудрість розуму та мудрість серця силою уяви, фантазії художника, мистецтво, в якому закладені ідеї

високого гуманізму і живе краса людського духу, найвищою мірою здатне не лише сприяти пробудженню та поглибленню людських почуттів, а й спонукає працювати думку, формує моральні принципи, розширює світогляд, породжує ідеали.

Духовність, творчість і креативність як взаємозбагачувані й взаємозумовлені поняття особливо значущого сенсу набувають у композиторсько-виконавській діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Саме в ній духовно-творчий потенціал є джерелом творчої самореалізації, постає як інтегральне явище, органічний взаємозв'язок вищих духовних цінностей та сутнісних сил особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, які актуалізуються у творчо-виконавській діяльності, в її особистісному, педагогічному і загальнолюдському значенні.

Психолого-педагогічний аналіз процесу композиторсько-виконавської діяльності, його внутрішніх механізмів дає можливість констатувати, що у процесі цієї діяльності виявляються й формуються універсальні особистісні й професійно значущі якості (художнє мислення, творча уява, креативність, здатність до емпатії і рефлексії тощо), удосконалюються художньо-інтерпретаційні компетенції (музично-теоретичні, вокальні, інструментальні), здійснюється органічний взаємозв'язок вищих духовних цінностей та сутнісних сил особистості, котрі актуалізуються у композиторсько-виконавській діяльності і становлять авторську спроможність майбутнього вчителя музичного мистецтва. Саме у складному процесі композиторсько-виконавської діяльності, що ґрунтується на художньому сприйнятті-інтерпретації, проектуванні художнього образу, музичного твору – до його творчої презентації здійснюється самовираження і самоактуалізація майбутніх фахівців. Цей процес передбачає самореалізацію власних сил, здібностей, обдаровань, можливостей, розкриття всіх резервів творчої активності особистості, всього комплексу індивідуально-особистісних якостей, опредметнення сутнісних сил у власній продукції, різноманітній соціальній діяльності, що приводить до перетворення особистості на суб'єкта власного життя і професії. Так виявляється діалектичність розвитку особистості педагога-музиканта, оскільки віддаючи себе, свої сутнісні сили і здібності діяльності, особистість водночас здобуває їх, але вже у новій якості. Ця якість – авторська спроможність, яка набуває інтегративного характеру, оскільки містить внутрішні індивідуально-особистісні характеристики, здатності, якості і властивості, що виявляються у композиторсько-виконавській діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Авторську спроможність визначаємо як інтегровану професійно значущу особистісну якість, що констатує якісне перетворення майбутнім учителем свого внутрішнього світу й приводить до принципово нового його стану, спонукає до творчого самовияву і самореалізації, внаслідок чого студент виступає як творець нових художніх цінностей, як композитор, як виконавець, як артист, як режисер, як майбутній учитель, спроможний реалізуватися у різних галузях соціального середовища.

Методична система формування авторської спроможності майбутнього вчителя музичного мистецтва – цілісне утворення, що має упорядковану сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів, характеризується цілісністю й інтегративністю й підпорядковується меті – формуванню авторської спроможності майбутнього вчителя музичного мистецтва і є запорукою успіху в досягненні мети й виконанні поставлених завдань творчо-виконавської підготовки майбутніх фахівців. Ця система зумовлює стійкі взаємозв'язки внутрішніх структурних і функціональних компонентів, що відповідають конвергентним блокам, які створюють основу для її організації та впровадження:

– ціле-мотиваційний функціональний компонент (соціальне замовлення, мета, завдання);

– методологічно-концептуальний (поліпарадигмальний підхід), принципи утворення методичної системи (цілісності, неперервності, індивідуалізації, диференційованості, варіативності, культуровідповідності, національної спрямованості, діалогічності, креативності, рефлексивності, інноваційності);

– функції методичної системи (ціннісно-орієнтаційна, виховна, пізнавальна, комунікативна, творчо-спонукальна, гедоністична);

– процесуально-змістовий (зміст напрямів композиторсько-виконавської діяльності – музично-теоретичний, музично-виконавський, практично-методичний, науково-дослідний, самостійно-пошуковий) та діяльності (навчальна та позанавчальна – творчо-проектувальна), коригувально-діяльнісний (форми – традиційні і нетрадиційні);

– методи (традиційні, інтерактивні, художньо-педагогічні, проблемно-пошукові), результативно-контрольний функціональний компонент (очікуваний результат формування педагогічної роботи, яким має стати сформованість авторської спроможності як професійно-особистісної якості майбутнього вчителя музичного мистецтва).

Упровадження методичної системи відбувається шляхом реалізації композиторсько-виконавської технології, передбачає організацію безперервного, поступового й поетапного процесів залучення студентів у композиторсько-виконавську діяльність, дотримання визначених педагогічних умов; здійснення міжпредметних зв'язків із дисциплінами соціально-гуманітарного, психолого-педагогічного, фундаментального циклів, оновлення змісту фахових дисциплін через упровадження модуля композиторсько-виконавської діяльності; раціональний добір відповідних форм і методів навчання; упровадження в навчальний процес авторського курсу «Музичне мистецтво в контексті художньої культури», зміст якого спрямовується на розвиток ціннісно-особистісної сфери, набуття поліхудожніх знань, розвиток художньо-образного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва, використання різних видів художньої творчості в самостійній творчо-проектувальній діяльності студентів як важливих складових у формуванні авторської спроможності майбутнього вчителя; впровадження авторського курсу «Основи композиторської майстерності», метою яко-

го є трансформація набутого майбутніми вчителями художньо-інтерпретаційного досвіду в композиторсько-виконавській діяльності, художньо-педагогічному спілкуванні, творчо-проектувальній діяльності, оприлюдненні власних творів, композицій, проєктів, їхнє педагогічне спрямування; позааудиторна робота з формування авторської спроможності майбутнього вчителя орієнтована на активну самостійну творчо-пошукову, творчо-проектувальну, творчо-репетиційну, творчо-презентаційну роботу студентів; навчальна, педагогічна та асистентська практики; участь у науково-дослідній роботі (студентські конференції, написання рефератів, кваліфікаційних робіт): участь у фестивалях-конкурсах, мистецько-педагогічних заходах і проєктах.

Композиторсько-виконавська діяльність, що уникає традиційного раціонально-інформативного викладення навчального матеріалу й ґрунтується на асоціативно-образному мисленні, емоційному проникненні, інтуїтивно-симультанному «схопленні» художнього смислу й передбачає, насамперед, володіння майбутніми вчителями фундаментальними знаннями й вміннями з музично-теоретичних та музично-виконавських дисциплін, зумовила пошук відповідних форм і методів навчання, добір яких зумовлюється метою і функціями творчо-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Ці форми й методи використовуються не ізольовано, а у певній системі й цілісності.

Крім специфічних і традиційних методів (за джерелами передачі, нормативно-регулятивні), особливу групу в дослідженні створюють *інтерактивні евристично-пошукові методи*, спрямовані на розвиток афективно-інтелектуальних і творчих сил майбутніх учителів: проблемний виклад знань, створення

проблемних ситуацій, проведення дискусій, діалогів; створення поліхудожнього контексту; синестезія (співчуття); імітаційне моделювання (рольова ідентифікація); «мозкова атака» (брейнстормінг); монтаж (художнє синтезування, колаж); *методи ігрового моделювання* (рольові ігри, мікроуроки, міні-проєкти); *методи емпатійного тренінгу* (інсценізація, театралізація, сценічне перевтілення, вправи-етюди) як методи стимуляції активності, творчості, розвитку уяви, асоціативно-образного мислення, інтуїції, сприяння виникненню художніх ідей, продуктивності композиторсько-виконавської діяльності, активізації самостійно-пошукової діяльності студента.

Основним у формуванні авторської спроможності майбутніх фахівців вважаємо інтегрований метод творчих проєктів, а саме: художньо-стильового аналізу, художніх аналогій з використанням мультимедійних технологій, композиції, художньої критики, комп'ютерного аранжування та звукозапису, відео монтажу. Творчі проєкти адаптуються відповідно до специфіки, мети й завдань з відповідної фахової дисципліни.

4. Результати досліджень

Для визначення ефективності експериментальної методики був проведений порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального дослідження, контрольний зріз рівнів сформованості авторської спроможності майбутніх учителів музичного мистецтва. Діагностика сформованості авторської спроможності майбутнього вчителя музичного мистецтва проводилася за означеними критеріями та показниками. Використана система математично-статистичної обробки дала змогу простежити динаміку формування досліджуваного нами феномена (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка формування рівнів авторської спроможності майбутнього вчителя музичного мистецтва

Групи	Рівні сформованості авторської спроможності								Середнє арифметичне (бали)	Медіана (бали)	Мода (бали)	Стандартне відхилення (бали)
	Низький		Середній		Достатній		Високий					
	особи	%	особи	%	особи	%	особи	%				
Констатувальний експеримент												
КГ	88	33,33	107	40,53	53	20,08	16	6,06	5,308	6,5	3,5	14,30
ЕГ	92	33,82	108	39,71	54	19,85	18	6,62	5,305	6,5	3,5	14,34
Формувальний експеримент												
КГ	66	24,75	91	34,64	73	27,66	34	12,97	5,875	5,824	6,32	8,58
ЕГ	40	14,80	59	21,59	96	35,28	77	28,33	9,437	7,942	8,67	10,02

Для аргументованого підтвердження того, що результати педагогічного експерименту є не випадковими, а забезпечені саме реалізацією запропонованої методичної системи, здійснено їхню статистичну перевірку. Оскільки КГ та ЕГ є однорідними за характеристиками, тому обґрунтованим є використання методики оцінки відмінностей середніх показників у досліджуваних групах із використанням t-критерію Ст'юдента за оцінками визначених критеріїв авторської спроможності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Одержані значення t-критерію дають змогу зробити висновок, що відмінності середніх оцінок показників студентів КГ та ЕГ вірогідні. Можна стверджувати, що зміни в рівнях сформованості компонентів композиторсько-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва забезпечені реалізацією розроблених педагогічних умов, а запропонована авторська методика, впроваджена в ЕГ, є дієвою й статистично обґрунтованою.

Кількісний та якісний аналіз результатів експериментальних та контрольних груп засвідчив доці-

льність упровадження методологічно-концептуальних засад та методичної системи, що ґрунтується на впровадженні композиторсько-виконавської технології у зміст професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних університетах. Експериментальна перевірка підтвердила ефективність запропонованої методичної системи удосконалення творчо-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, про що переконливо свідчать порівняння діагностичних даних до і після формульованого експерименту.

Проведене дослідження уможливило сформулювати висновки відповідно до поставлених завдань.

5. Висновки

Теоретико-методологічний аналіз та експериментальне розв'язання проблеми творчо-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва дали змогу встановити, що в умовах реконструкції змісту музично-педагогічної освіти композиторсько-виконавська діяльність набуває особливого значення. Упровадження її в систему вищої педагогічної освіти сприяє духовно-творчому розвитку особистості, позитивно впливає на вдосконалення професійно-вагомих особистісних якостей, сприяє формуванню авторської спроможності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

У композиторсько-виконавській діяльності яскраво виявляється широкий діапазон індивідуальності як педагога, так і студента, його суб'єктність, що пов'язана із свідомим і підсвідомим досвідом автора-виконавця, його внутрішніми відчуттями, особистісною світоглядною концепцією, глибиною художньої думки, змістовністю художнього образу, культурою художнього сприйняття, здатністю до емоційних переживань і співчуттєвої ідентифікації, розвиненістю художньо-образного мислення, здатністю втілити оригінальний художній задум у відповідну звукову форму, пошуком сенсу самовираження, що концентрує творчі сили, є імпульсом до самозмінення, самовдосконалення, саморуху, трансценденції. Саме у композиторсько-виконавській діяльності студентів ці якості є не тільки можливими, а й реально діючими.

Авторську спроможність майбутнього вчителя музичного мистецтва визначаємо як інтегральну професійно-особистісну якість, що формується й виявляється у композиторсько-виконавській діяльності. Ця складна діяльність констатує вищий рівень духовно-творчого розвитку педагога-музиканта, дає можливість особистості розкрити себе у мистецькому просторі, самосформуватись як самодостатня, мобільна і компетентна особистість, здатна плідно і творчо діяти в суспільстві, усвідомлювати своє педагогічне і людське «Я». Крім розкриття індивідуальності й суб'єктності, авторська спроможність виявляє свою

універсальність, яка виявляється в тому, що приводить у рух цілісну систему професійної підготовки майбутніх учителів, його суб'єктів (педагогів і студентів), виходить за її межі й досягає універсальності.

Література

1. Горбенко, О. Б. Музично-виконавська підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва [Текст]: навч.-метод. посіб. / О. Б. Горбенко. – Кіровоград, 2012. – 84 с.
2. Єременко, О. В. Підготовка магістрів музичного мистецтва : теорія і методика навчання [Текст]: монографія / О. В. Єременко. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 434 с.
3. Завалко, К. В. Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти [Текст]: монографія / К. В. Завалко. – Черкаси: Черкаський ЦНП, 2013. – 520 с.
4. Сегеда, Н. А. Професійний розвиток викладача музичного мистецтва : історія, методологія, теорія [Текст]: монографія / А. Н. Сегеда. – К.: НПУ, 2011. – 273 с.
5. Зязюн, І. А. Краса педагогічної дії [Текст] / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
6. Гончаренко, С. У. Соціально-педагогічні проблеми розбудови української школи [Текст] / С. У. Гончаренко, Ю. І. Мальований // Рідна школа. – 1993. – № 4. – С. 51–56.
7. Войтко, В. І. Психологічний словник [Текст] / В. І. Войтко. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.
8. Падалка, Г. М. Педагогіка мистецтва: теорія і методика мистецьких дисциплін [Текст]: навч. посіб. / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
9. Ильенков, Э. В. Философия и культура [Текст] / Э. В. Ильенков. – М.: Политиздат, 1991. – 494 с.
10. Рудницька, О. П. Педагогіка загальна та мистецька [Текст]: навч. посіб. / О. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 358 с.

References

1. Gorbenko, O. B. (2012). Music and performing training future teachers of music. Guidances. Kirovograd, 84.
2. Yeremenko, O. V. (2009). Masters of music: theory and methodology. Kyiv: NEA Dragomanov, 434.
3. Zavalko, K. V. (2013). Educational Innovation in theory and practice of music education. Cherkasy: Cherkasy TSNP, 520.
4. Segeda, N. A. (2011). Professional development of the teacher of music: history, methodology, theory. Kyiv: NEA, 273.
5. Zyazyun, I. A., Sagach, G. M. (1997). Beauty pedagogical action. Kyiv: Ukrainian-Finnish Institute of Management and Business, 302.
6. Goncharenko, U. S., Malovany, Y. I. (1993). Socio-pedagogical problems of development of Ukrainian school. Mother School, 4, 51–56.
7. Voitko, V. I. (1982). Psychological dictionary. Kyiv: High School, 215.
8. Padalka, G. M. (2008). Pedagogy Art: Theory and methods of artistic disciplines. Kyiv: Education of Ukraine, 274.
9. Ilyenkov, E. V. (1991). Philosophy and culture. Moscow: Politizdat, 494.
10. Rudnytska, O. P. (2005). Pedagogy general and artistic. Ternopol: Educational book – Bogdan, 358.

Дата надходження рукопису 21.09.2015

Стратан-Артишкова Тетяна Борисівна, доктор педагогічних наук, доцент, кафедра музично-теоретичних та інструментальних дисциплін, Кіровоградський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка, вул. Шевченка, 1, м. Кіровоград, Україна, 25006
E-mail: starart4@mail.ru